ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

КУД КЭЧЭ ГЫЧ ИСПЫТАНЬЭ ТЎҤАЛЭШ

ЙОШКАР-ОЛА РАЙОН, МЭДВЭДЭВО ПЭЛЭ КЫДАЛАШ ШКОЛ ИСПЫТАНЬЭ ОНЧЫЛНО

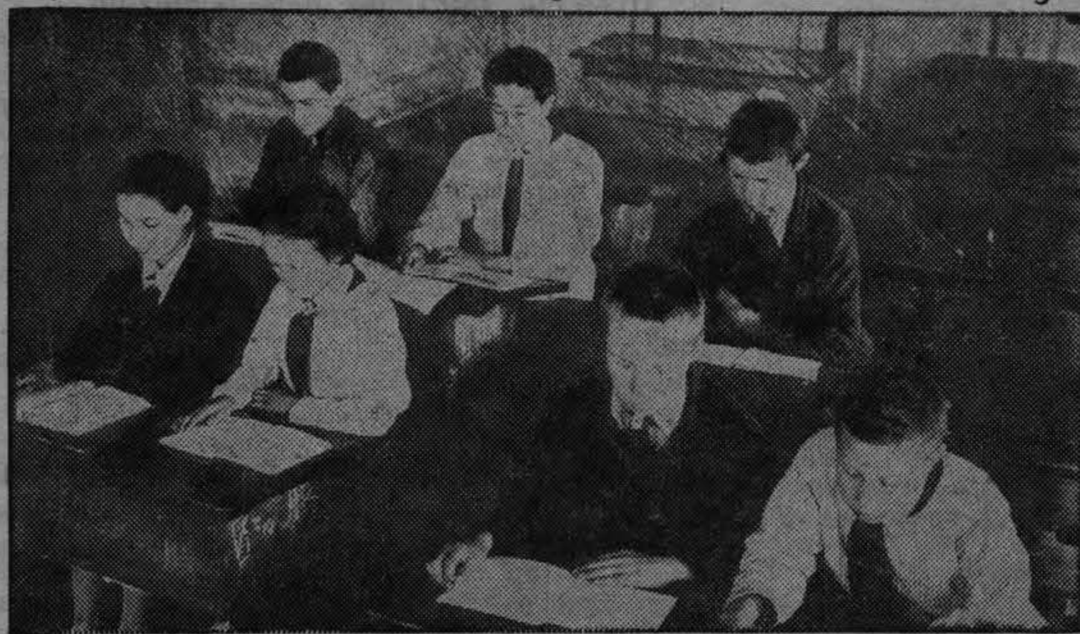
КАЖНЭ ЧАС ШЭРГЭ

Испытаньэ тўҥалмэ мартэ куд кэчэ вэлэ кодын. Тугэ гынат, классым сай показатэль дэнэ пытарэн лэкташ шонышо учэник тидэ жапыштэ шуко пашам ыштэн кэртэш. Кызыт ик минутымат арам йомдараш ок лий. Шагалрак модын кошташ, утларак лудаш кўлэш. Шукырак, кэлгынрак л у д а т гын, испытаньыш пэнгыдэ ўшан дэнэ толат, сайын сдатлэт. А испытаньын сайын сдатлымэкэ, кэнэжым куштылго шўм дэнэ канэт. Тунам кунарэ шонэт—курштальн, модын кэртат, а шыжым кугурак классыштэ тунэмаш тўҥалат.

Мэмнан школыштo йатыр йоча-шамыч тидым умлэн налыныт. Примэрлан 6-шо „Б" классыштэ тунэмшэ Кичкин Аркадийым ончыкташ лийэш. „Испытаньыштэ ик „посрэдствэнно" оцэнкымат ынэм нал", манэш Аркаш. Чынак, тудо кызыт ик минутымат йара ок эртарэ, кнагам, тэтрадьшым лудэш, воза. Мом ок умло гын, тунамак туныктышо дэч йодэш. 3-шо чырыкыштэ кудо прэдмэт дэнэ „посрэдствэнно" оцэнкым налын гын, кызыт, повторэний годым, „хорошо" оцэнкылан вашмутым пуэн. Кажнэ тунэмшыланат тыгэ тыршэн йамдылалтман.

Школьник-шамыч! Тэнийсэ испытаньым айдыза нигунамсэ дэчат сайын эртарэна.

В. В. Смирнов— Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школын завучшо.

Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школысо пионьэр отрьадын 2-шо №-ан звэнаштыжэ шогышо ша-шамыч испытаньылан тўшкан йамдылалтыт.

Сўрэтыштэ: Пэрвой ратыштэ (шола гыч пурлашкэ) Шалайэва, Марийа, Дунайэва Вэра, Осинов Аркадий, Горбунов Аркадий, (кокымшо ратыштэ Йаныков Алэксандр, Рьабчиков Василий, Муравьйов Микалэ (звэньэвой) испытаньылан йамдылалтмышт годым. Фото **Кропиновын.**

МЭМНАН ПОЧЭШ

Чыла школлаштат шуко тунэмшэ-шамыч испытаньылан талын йамдылалтыт. Мэат вийан йамдылалтына. Кызыт мэмнан звэна школышто эн пэрвой вэрым налын шога. Осинов Аркадий гына моло дэч начаррак тунэмын, но „плохо" отмэткыжэ иктат лийын огыл. Кызыт тудат испытаньыштэ чыла прэдмэт дэнэ „отлично" дэн „хорошо" оцэнкым налшаш вэрч талын йамдылалтэш.

Испытаньэ вашкэ тўҥалэш. Кодшо куд кэчэ—тидэ путырак шэргэ жап. Ик минутым арам йомдарэт гынат, испытаньэ шижтара. Но школлаштэ, тыгак мэмнан школыштат йужо тунэмшэ-шамыч тидым ушыштышт огыт пыштэ. Йара жап годым нуно утыжым модын курштальт. А мэмнан звэна гын тыгэ рэшитлэн: шагал модаш, шуко лудаш! Мöнгысö озанлык пашамат ик жаплан öрдыжэш кодыдэ ок лий. Испытаньылан сайын йамдылалташ кўлмö нэргэн умылтарэда гын, ача дэн авада пашаштэ кучылтмым чарнат.

Школьник йолташ-шамыч! Классыштэ ик учэник „плохо" оцэнкым налэш гын, чумыр классым намысла. Мэмнан примэр почэш сорэвноватлыза: кöн классыштэ, кöн отрьадыштэ, звэнаштэ похвальный грамотым налшэ утларак лийэш, начар оцэнкан да кок ийлан ик классэш кодшо ок лий.

Звэна вожатый—
М. Муравьйов.

Пионьэрлан тэвэ могай лийман

Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школын 5-шэ „Б" классыштыжэ тунэмшэ-шамыч öрын ойлат: кузэ Полэвщикова Настьа тыгэ чыла прэдмэт дэнат отлично тунэм кэртэш? Кузэ тудо туныктышын пумо задачым нигэ дэч ончыч рэшитлэн шукта?

Тидэ классыштэ Полэвщикова эн примэрный пионьэрка. Школыш кэчым кодыдэ коштэш. Иктаж уважитэльный причин дэнэ ик шагатым кода гынат, ойгыра. Урокыш эрэак йамдылалтын мийа. Туныктышын ойлымыжым пэш вниматэльнэ колыштэш.

Полэвщикова шкэ вэрчшэ вэлэ огыл тырша. Классыштэ кö начар тунэмэш гын, тудлан полшэн шога. Умлыдымо задачэ нэргэн туддэч кэрэк кунам йод, тудо нигунамат огэш отказатлэ.

И. Алэксандров.

Иоҥылышэм палышым

Кокымшо чырыкым тунэм пытармэк итог ончыктыш: мый сайын тунэмынам, чыла оцэнкэмат „отлично" дэн „хорошо" лийын. „Тыгэжэ йöра" шонэм. А варажэ „кумышо чырыкыштэ, тунэммашэм луштэнам. Урокыш ситышын йамдылалтын коштын ом ул. Иара жап годым модын эртарэнам. „Садыгак мыйын отмэткэм „отлично" да „хорошо" лийэш" шонэм. Тыгэ шонымашэм мыйым кугу эҥгэкыш кондыш. Кумышо чырыкыштэ кум прэдмэт дэнэ „посрэдствэнно" оцэнкым налаш логальэ.

Шкэндым тыпландарымаш—пэш осал. Мый тидым палэн нальым. Испытаньэ годым „хорошо" дэч ўлыкö ик оцэнкат ынжэ лий манын, кызыт талын йамдылалтам.

6-шо класс. **Суворов Миша.**

„Посрэдствэнно" ок лий

Кумышо чырыкыштэ мый биологий да руш йылмэ дэнэ „посрэдствэнно" отмэткым налынам, а молыжо „хорошо" да „отлично".

Кок прэдмэт дэнэ „посрэдствэнно" отмэткым налмаш—мыйым куандарышэ огыл. Садлан испытаньэ годым тыгай отмэткэ дэч йöршын утлаш манын пашашкэ вийан пижым. Уло йара жапэм испытаньылан йамдылалтмаштэ кучылтам.

Йашмолкин Гэнадий.

Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школын 7-шэ классыштыжэ тунэмшэ Осинов Аркадий испытаньылан талын йамдылалтмыжэ годым.

Сўрэтыштэ: Осинов биологий дэнэ йамдылалтэш. Фото **Кропиновын.**

Тунэмшэ-шамычлан кугу полыш

Испытаньылан йамдылалтмаштэ тунэмшэ-шамычын тўрлö умлыдымо йодыш лэктэда. Тудлан жапым шуйдэ вашмутым пуаш кўлэш. Садлан Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школышто туныктышо-шамыч, занятий дэч вара тунэмшэ - шамычлан консультацийым пуат, вэсэмынжэ, йодмыштланумылтарат. Тунэмшэ - шамычлан тидэ йöным тичмашынак кучылташышт кўлэш. Кэрэк могай прэдмэт дэнат матэриалым лончылымо годым, умлыдымо йодыш дэнэ прэподаватэль дэкэ мийэн, вичаш лийдымыжэ кугу полышым налаш лийэш.

Туныктышо Иванова.

Сўрэтыштэ: Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школын 5-шэ „Б" классыштыжэ тунэмшэ-отличница Полэвщикова Насти (шолаштэ) начар тунэмшэ-шамычлан полша. Фото **Кропиновын.**

ИСПАНСКИЙ ЙОЧА-ШАМЫЧ ДЭНЭ КЫЛЫМ КУЧАТ

Фэвраль тылзыштэ Йошкар-Оласэ 5-шэ №-ан тӱҥалтыш школын пэрвой классыштыжэ тунэмшэ-шамыч Ира Шубина дэн Жэнья Шубина Одэсса олаштэ илышэ испанский йоча-шамычлан сэрышым колтэныт ыльэ. Ындэ нуно эрэак кылым кучэн шогат, ваш-ваш сэрышым колтылыт. Ира дэн Жэнья кызыт испанский йоча-шамыч дэч сэрышым налыныт. Нуно возат: „Мэ пэш сайын илэна. Отлично тунэммылан мэмнан класс кумышо квартылыштэ кусныльшо знамьам налын да адакат сайынрак тунэмаш мутым пуэн. Мэ тэндан элыштэ куанэн илэна, но мэ шкэнан ача дэн авана дэнат лийаш пэшак шонэна. Нуно гэроичэский испанийын фронтлаштыжэ калыкын эрыкшэ вэрч кучэдалыт.

Вийан лийжэ Совэт Ушэм! Вийан лийжэ гэроичэский Испаний!

Кокымышо класс лӱм дэнэ **Рамона Мармоль** дэн **Консуэла Уртуэта**."

Рэдакций дэч: Ира дэн Жэньан тӱҥалмышт путырак кӱлэшан. Испанский йочашамычлан сэрышым кажнэ отрьад, звэна возэн кэртэш. Тыгай сэрыш—испанский йоча - шамычым да нунын ачашт дэн аваштым мэмнан мучашдымын йӧратымынам ончыкта.

Сӱрэтыштэ: Пэктубай кыдалаш школысо октьабрьат группо. Фото **Пельанинын.**

Шошо испытаньэ вашэш

Отличнэ сдатлаш йамдылалтэш

Морозов Лэонид—Арын пэлэ кыдалаш школын 7-шэ классыштыжэ тунэмэш. Тудо чыла прэдмэт дэнат „отлично" оцэнкым налын шога. Пэлэ кыдалаш школым отличнэ пытарэн лэкташ шкэ ончыланжэ задачым шындэн. Испытаньылан чот йамдылалтэш.

Лэонид тунэммэ пашажэ дэнэ пырльак пионьэр пашамат активнын ышта. 1-шэ №-ан звэнан вожатыйжылан да пырдыж газэт рэдакторлан шога. Тунэмшэ-шамычын каныш жапыштым культурно организоватлаш кучэдалэш.

Морозов школыштат, мӧҥгыштат—чыла йочалан примэр.

Кушаков.

Арын пэлэ кыдалаш школ, Морко район.

Пытартыш чырыкыштэ звэналан пашам кузэ ыштыман

Муравьйов Мишан йодышыжлан вашмут

Шукэртэ огыл Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школ гыч звэна вожатый Муравьйов Миша мланна тыгай йодышым колтэн: „Пытартыш чырыкыштэ звэналан пашам кузэ ыштыман?

Пытартыш чырыкыштэ звэнан тӱҥ задачыжэ тыгай: йоча-шамычлан испытаньылан йамдылалташышт, испытаньым сайын эртарашышт полшаш. Чыла йоча-шамычат испытаньылан сайын йамдылалтын кэртышт, йара жапым культурно эртарышт, манын звэналан тыршыман.

Испытаньылан йамдылалтмаштэ йатыр ситыдымаш уло. Йатыр школ гыч пионьэр-шамыч „ача дэн аваммыт мӧҥгысӧ пашам шуко ыштыктат, испытаньылан йамдылалташ жап укэ" манын вуйым шийыт. Тыгай годым звэналан тэвэ мом ышташ кӱлэш: вуйым шийшэ йоча - шамычын ачашт, аваашт дэк кайаш да нунылан умылтараш кӱлэш, испытаньэ вашэш шкэ йочаштлан мӧҥгысӧ пашам шукак ынышт ыштыктэ.

Звэна кажнэ пионьэрын испытаньылан кузэ йамдылалтмыжым шинчэн шогыжо. Почэш кодшо-шамыч улыт гын, полышым пуаш кӱлэш. Йужо школышто йогырак - шамычат улыт. Испытаньылан йамдылалташ ӧрканат да йара, модын жапым эртарат. Тыгай-шамычым пырдыж газэт коч почкалтарыман. Нунын нэргэн карикатурымат ышташ лийэш. Пырдыж газэт тыгак йышт каласкалаш, йэҥ тэтрадь гыч возэн налаш йӧратышэ-шамычымат уждэ ынжэ код. Отличникшамыч нэргэн, нунын испытаньылан йамдылалтмэ опытышт нэргэн утларак возыман.

Звэналан вэс звэна дэнэ сорэвноватлашыжэ кӱлэш. Звэна кӧргыштӧ пионьэршамычат ваш-ваш сорэвноватлыдэ ынышт код. Сорэвноватлымаштэ эн тӱҥжӧ Похвальный грамота вэрч, испытаньым сайын сдатлымаш вэрч кучэдалмаш лийжэ.

Иужо пионьэр - шамыч йӱд - кэчэ испытаньылан йамдылалтыт, кочкашат огыт йарсэ. Тыгэ канымдэ ыштымаш пайдам ок кондо. Вуй нойа да коршташ тӱҥалэш, вара мо лудмымат ушыш пышташ ок лий. Вуй ынжэ нойо манын, паша жапым моштэн шэлэдыман. Кажнэ тунэмшын йара жапшэ лийаш кӱлэш. Тидэ йара жапым сайын, вэсэлан эртараш—звэнан задачыжэ.

Испытаньым пэрвой кана эртарэм

Мый тэний испытаньым пэрвой кана кучэм. Но мый испытаньэ дэч ом лӱд—тидэ вэт ожнысо экзамэн огыл. Тугэ гынат, „Испытаньэ дэч ом лӱд",—манын йамдылалтдэ киймэ ок кӱл, тидым мый пэш раш шинчэм. Садлан кызыт эрэ йамдылалтам: кнагам, тьэтрадьэш возымэм лудам, картыштат сайынак ончыктыл моштэм. Испытаньышлан йодышташ тӱҥалмэ нэргэн мэмнан класс пырдыжэш пыжыктымэ программ почэш йамдылалт шогэм.

Андрэйэв Йыван.

Роҥго район, Шуар-сола тӱҥалтыш школ.

Кугу Сталин—азэрбайджанский калыкын пэрвой кандидатшэ

Сталин лӱмэш завод—Бакушто гына вэлэ огыл, уло элыштат нэфтым ыштышэ эн кугу заводлан шотлалтэш.

6 майыштэ тушто прэдвыборный погынымаш лийын: избиратэль-шамыч Азэрбайджан рэспубликын Вэрховный Совэтышкыжэ шкэнынштын кандидатыштым выдвигатлэныт. Заводын клубыышкыжо 1.500 пашазэ, инжэнэр, тэхник, служащий шамыч погынэн улыт.

Заводышто шоҥго кугыза-шамычат улыт. Нуно Бакушто кугыжан чиновникышт дэн капиталист-шамычын—нэфть кучышо король - шамычын озаланымыштым, ожнысо шакшэ илышым шарнат. Тидэ шучко жап нэргэн погынымашэш тошто пашазэ-нэфтьник Абдул Али Мамэд Раза шарнэн ойрэн:

— Буржуазийын, помэщик-шамычын озаланымышт годым пашазэ-шамычлан илаш могай йӧсӧ лиймым мэ пэш сайын шарнэна,—манэш тудо.—Йоча дэн рвэзэ годсо илыщнам шарнымына годым, могыр шэргылтэш. Кызыт илыш йӧршэш вэсэ. Совэт мландысэ шуко национальностьан калык ик йэшыштэ кэлшэн, пийалан да йывыртэн ила.

Тидэ пийалан илышыш калыкым **Лэнин — Сталин** партий кондэн. Садланак пашазэ-шамыч пэш чот йывыртэн, чылан ик йӱк дэнэ Азэрбайджанский ССР-ын Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатлан **Кугу Сталиным** да тудын лишыл соратникшэ-шамычым **—Молотов, Каганович, Ворошилов, Йэжов** йолташамычым да Грузий большэвик-шамычын руководитэльыштым—**Бэрийа** йолташым да Азэрбайджан большэвик-шамычын руководитэльыштым — **Багиров** йолташым выдвигатлэн улыт.

Армьанский ССР-сэ прэдвыборный погынымаш-шамыч

Армэнийыштэ Санаин йал—Анастас Иванович Микойанын шочмо вэржэ. Прэдвыборный погынымашыштэ 400 избиратэль лийын.

Погынымашыштэ участвоватлышэ-шамыч Армьанский ССР-ын Вэрховный Совэт дэпутатышкыжэ кандидатлан ик йӱк дэнэ **И. В. Сталиным, В. М. Молотовым, Л. М. Кагановичым, К. Е. Ворошиловым, М. И. Калининым,** шкэнынштын славный зэмлькакыштым—**А. И. Микойаным, Н. И. Йэжовым, Г. А. Арутьньаным, А. С. Пирузьаным, В. В. Хворостьным** да **Гэвонданым** выдвигатлэн улыт.

Прэдвыборный погынымаш Ахбад да Актор йаллаштат лийын. Тушто избиратэль-шамыч санаинэцшамычын выдвигатлымэ кандидатыштлан ик йӱк дэнэ пэнгыдэмдэныт.

Лэнинаканский трикотажный фабрикысэ 500 избиратэль-шамыч рэспубликын Вэрховный Совэт дэпутатыш шкэ кандидатыштлан Сталин, Молотов, Каганович, Ворошилов, Йэжов, Микойан, Бэрийа, Арутьньан, Пирузьан йолташ-шамычым да фабрикын эн сай стахановкажым — Викторийа Йэгназаровна Вартаньаным выдвигатлэныт.

Гож йалысэ прэдвыборный погынымашэш 300 избиратэль погынэн. Избиратэль-шамыч шкэ кандидатыштлан знатный колхозница Душик Оганэсовна Саркисьаным выдвигатлэныт.

Стрэлковый спартакиадыштэ участвоватлаш права вэрч

Тэний 25 ийуль гыч 10 август мартэ Моско олаш СССР калыкшамычын пӱтынь ушэмысэ стрэлковый спартакиадэ эртаралтэш. Спартакиадэ ончылно тыгай задачэ шога: сойузный рэспубликлаштэ, автономный рэспублик дэн областьлаштэ стрэлково-спортивный паша кузэ каймым тэргэн налаш, нунын кокла гыч эн ончыл вэрыш лэкшым палаш; Ушэмыштэ у рэкорд-шамычым ышташ да тӱньасэ чыла рэкордымат сэҥаш.

Спартакиадыштэ йоча-шамычат участвоватлаш тӱҥалыт. Командэ дэнэ, тугак индивидуальнэ сорэвноватлаш лийэш. Нуно изи калибран винтовко дэнэ лӱйаш тӱҥалыт.

Йоча шамычын сорэвноватлымаштат тӱрлӧ упражнэний дэнэ, тӱрлӧ прийом дэнэ эртаралтэш. Тидэ условий сорэвноватлымашэш участвоватлаш шоныш-шамычын ончылан кӱкш трэбованьым шында. Но тудым мэмнан шуко пионьэр, тунэмшэ-шамыч шуктэн кэртыт. Садлан кызыт чыла школлаштат войэнно-физкультурный кружок гоч йамдылалтмэ пашам тӱҥалман. Эн сайын лӱйэн моштышо-шамычым ойрэн, трэнировкым организоватлаш кӱлэш. Кажнэ школлан, пионьэр организацийлан вашкэ шкэнан рэспубликыштэ эртаралташ сорэвнованьыш толаш права вэрч кучэдалман. А рэспублик спартакиадыштэ сай рэзультатым ончыктышо командэ пӱтынь ушэмысэ спартакиадыш колталтэш.

Сӱрэтыштэ: Йошкар-Ол район, Нурма тӱҥалтыш школын 4-шэ классыштыжэ тунэмшэ отличник-пионьэр Коротков Пӧтр.

Похвальный грамотам налшаш вэрч кучэдалам

Мый тунэммэ ий мучко эрэ отличнэ да сай отмэткэ дэнэ тунэмым. 1-шэ дэн 2-шо чырыкыштэ 3 отлично да 13 хорошо ыльэ гын, 3-шо чырыкыштэ тунэмаш пэш сэрйозно пижмэм дэнэ отцэнкэм 16 отличнэ да 1 хорошо лийэ. Мый провэрочный испытаньыланат сайын йамдылалтам гын, Похвальный грамотам обэзатэльнэ налам,—манын шонэн пыштышым. Шонымэм шукташ кызыт чот пижынам. Вашкэ испытаньэ тӱҥалэш. Испытаньылан мый чот йамдылалтам: тэтрадьэш возымэм лудам. Утларакшым мый тэлэ мучко тунэммаштэ мо умлыдымэм повторитлэм. Мыйын тӱҥ задачэм: 7-шэ классым Похвальный грамота дэнэ пытарэн, кыдалаш школыш тунэмаш пураш.

Арсэний Фэдоров.

Пэктубай район, Чиркэ пэлэ кыдалаш школ.

2-ш могыр „Йамдэ лий"

ШКЭНАН ЭЛЫШТЭ

Совэтский пианист-шамыч международный конкурсыш—Брўссэльыш кайэныт

9 майыштэ самырык совэтский пианист - шамыч: Йаков Флиэр, Эмиль Гилэльс, Исаак Михновский да Павэл Сэрэбрўков Эжэна Изаи лўмэш ыштымэ Брўссэль олаcэ (Бэльгий) международный конкурсыш кайэныт. Нунын дэнэ пырльа жьюри члэн, профэссор- ордэноносэц, искусствын заслужэнный дэйатэльжэ С. Е. Фэйнбэрт кайэн. Каймыж дэч ончыч ойлэн:

— Кодшо международный конкурсышто мэмнан пианист дэн скрипач-шамыч, эрэак манаш лийэш, пэрвой вэрым налын шогышт. Столицым кодэн, мый тыланда ўшанэн ойлэм: тидэ каналанат мэмнан элын прэдставитэльыштшамыч международный конкурсышто часть дэнэ мэмнэн чот йўратымэ элнан искусствыжым ончыктэн пуат.Кызытэш чэвэрын, шэргэ йолташ-шамыч!

Уралыштэ нэфть

1937 ийыштэ гэолог-шамыч Уралыштэ, Пэрмь ола дэч 30 километр ўрдыжтў, Сэвэрокамский районышто нэфть кийымэ вэрым муыныт.

Скважин дэнэ пэрвой кана нэфтьым лукташ тўҥалмэ годым нэфть лэктын огыл. Но развэдчик-шамыч тыжак садак шогалын огыт ул. 1937 ий мучашыштэ ну- но у скважинэ дэнэ 1029 мэтр кэлгыт гыч лукташ тўҥалыныт Тидэ каналан скважин кўкшў качэстван йандар нэфтьым пуэн.

Вашкэ тидэ районышто эшэ йатыр скважин-шамыч шындалтыт.

Калык мурызын йубильэйжэ

Казах калык шкэнжын уло эл палымэ мурызыжын— ордэноносэц Джамбулын творчэский пашажлан 75 ий тэммэ йубилэйжым пайрэмлаш йамдылалтэш.

Казах рэспубликын олалаштыжэ да йаллаштыжэ кызыт йубильар лўмэш погынымаш дэн вэчэр-шамыч эртаралтыт.

Грапицэ вэс вэлнэ

Киндэ дэн шыл организмлан энгэкым кондат—тыгэрак фашист-шамыч ойлат

Фашистский Гэрманийыштэ продукт кажнэ кэчын эрэ шагалэмэш. Фашист-шамыч калыкым мландэ шўй гыч ыштымэ маргариным, пушэнгэ гыч лукмо мўйым да моло тўрлў искусствэнный продуктым кочмашкэ шукэртак шуктэныт. Ындэ фашист газэтшамыч калыкым ош киндэ кўйэштмым чараш (вэт ложашыжэ укэ!) да шыл дэч отказатлаш „ўжыт". Фашистский „профэссор" Вирц газэтэш статьямат пэчэтлыктэн, тушто тыгэ ойла: „Киндэ дэн шыл—организмлан энгэкым кондышо продукт улыт".

Австрий ондак кочкышым вэс элла гыч шупшыкта ыльэ. Австрийым Гэрманийын шупшын налмыжэ дэч варэ, туштат Гэрманийсэ гайак шужымаш тўҥалын. Вэт фашист-шамыч тушко вэс элла гыч продукт шупшыктымым чарнэныт. Киндэ дэн шыл олмэш нуно вэс эллаштэ кўртньў рудам, нэфтьым, вэс сэмын манаш гын,—шучко сарыштлан мо кўлэшым налаш тўҥалыныт.

Сўрэтыштэ: Испан рэспубликанский армийын частьшэ-ша Барсэлонысо парад годым. Прэсскли шэ.

Пионьэрский форпост

Пагалымэ йоча-шамыч! Вашкэ тунэммэ ий пыта. Каникул жапыштэ тэндан кокла гыч шукышт лагэрыш, экскурсийыш, туристский походыш кайат. Йатыр йоча-шамыч каникулым мўнгыштў эртараш тўҥалыт. Нунын кокла гыч йужышт мўнгыштў каникул вэсэлан ок эртэ манын, кызытак шонаш тўҥалыныт. Тыгай шонымаш чын огыл, моштэн организоватлэт гын, мўнгыштат вэсэлан канаш лийэш.

Мэ тачэ олаласэ, прэдприйатийласэ йоча шамычлан каникулым мўнгыштў кузэ эртарымэ нэргэн кангашым пунэна. Тидэ номэрыш пионьэр форпост, тудым кузэ организоватлымэ, форпостышто жапым кузэ эртарымэ нэргэн возэна.

Пионьэрский форпостым кузэ организоватлаш

Пионьэрский форпост-шамычын задачышт тыгай: кэнгэж каникул жапыштэ йоча-шамычым воспитатлаш, нунын канымэ жапыштым вэсэлан организоватлаш.

Пионьэрский форпостым кузэ организоватлаш?

Лэнинский комсомолын программыжэ дэн уставшэ почэш форпостым комсомольский организаций-шамыч организоватат. Форпост олалаштэ, пашазэ посьолкылаштэ, йужо годым йаллаштат организоватлалтэш. Форпостын вэржылан посна пўртым ойрат. Мутлан, ик пўртыштў 20—50 йоча уло гын, форпостым организоватлаш лийэш. Тынар йоча укэ гын, тунам форпост йатыр пўртым ушэн кэртэш. Но пэш кугу форпостым организоватлымэ ок кўл, тыгай годым форпостын пашажэ сайын кайэн ок кэрт. Форпостышто 50—60 йоча дэч шуко лийман огыл.

Йоча-шамыч, форпостым организоватлымэ шотышто пэрвичный комсомольский организаций дэнэ кангашыза, нуно тыланда форпостым организоватлаш обязан улыт. Форпостым организоватлымаштэ да тудым оборудоватлымаштэ тэндан ача дэн авадат, озанлык организаций-шамычат кугу полышым пуэн кэртыт.

Форпостышто организатор нэргэн

Мланна раш: коч куштат вуйлатышэ укэ гын, пашажат укэ. Пионьэрский форпостыштат тыгак; тыланда вуйлатышэ дэч, организатор дэч посна каникулым организоватлашда куштылгак ок лий. Сандэнэ тэ форпостыш погыны мэкда тунамак, пэрвой сборыштак организаторым ойрыза. Организаторлан эн сай пионьэрым ойраш кўлэш.

Тиддэч посна комсомольский организаций- шамыч тыланда полшаш да вуйлаташ эн сай комсомолэц-шамыч кокла гыч вожатыйым ойрат.

Йужо пионьэр - шамыч „мэмнан вуйлатышэ уло, мом ыштыкта, тудым ыштэна да сита" манын шонат. Тыгай шонымашат чын огыл. Тэ тыгай корным шогалыда гын, ойлышашат укэ, каникулда вэсэлан ок эртэ. Пионьэр коч куштат инициативный лийман. Форпостышто тэ жапым кузэ эртарынэда, мо тэндам эн чот интэрэсоватла, могай модыш дэнэ моднэда—чыла шонымыдам вожатыйлан альэ организаторлан ойлашда кўлэш.

Кушто жапым эртараш

Эн пэрвойак форпостлан кудывэчым сайын оборудоватлаш кўлэш. Кудывэчыштэ волэйбол дэнэ модшашлан площадкым, лўҥгалташ лўҥгалтышым ыштыман. Йизи йоча-шамычлан посна вэрым ойрыман да тушко ошмам кондэн опташ кўлэш. Нунылан модашышт изи кольмо дэн вэдра-шамыч лийышт.

Пионьэрский форпостын шкэнжын шотлан толшо кудывэчыжэ укэ гын, тунам вэс форпост дэнэ пырльа оборудоватлаш лийэш. Тидат лийын кэртшаш огыл гын, форпост шкэ пашажым лишыл садыштэ, паркыштэ ыштэн кэртэш.

Форпостын тўрлў модышыжо (шашкэ, шахмат, домино, мэчэ, молат) газэтшэ, журналжэ лийман. Нуным йўдлан, йўран годым аралэн кийыкташ изи комнат лийын гын пэш сай.

— Нинэ модыш-шамычым кушто муаш, кудывэчым кузэ оборудоватлаш?—манын пионьэр-шамыч мэмнан дэч йодын кэртыт. Кудывэчым оборудоватлымаштэ, модышым налэдымаштэ форпостлан прэдприйатий-шамыч, жактын правлэнийжэ, шэф, йоча-шамычын ачашт дэн авашт полшэн кэртыт. Но йоча-шамыч, тэат ўрдыжыштў ида шого. Тэ волэйбольный площадкым, изи йоча-шамычлан ошман вэрым, молымат шкэак ыштэн кэртыда.

Жапым кузэ эртараш

Форпост—йоча-шамычын канымашыштым с а й ы н, моштэн организоватлымэ вэр, тудо пионьэр отрьад огыл. Сандэнэ форпостышто пашамат вэс сэмынрак организоватлаш к ў л э ш. Тыштэ эн утларакшэ война-физкультурный пашам сайын шындыман. Йоча - шамыч, тэ волэйбол, футбол, баскэтбол дэнэ модашлан командым шытыза. Война-физкультурный сорэвнованьым, модышым организоватлыза. Тыгак тўрлў льубитэльский группо-шамычым (колызо, гэрбарийым, коллэкцийым погышо, молат) организоватлаш лийэш. Паркыш, садыш прогулкым ыштымашат, кугурак-шамыч дэнэ пырльа йўштылаш кошмашат пэш пайдалэ. Кодшо и й л а ш т э форпостлаштэ эшэ тыгай группо-шамы ч ы м организоватлэныт ыльэ: шун дэнэ тўрлў модышым ышташ йўратышэ-шамычын, йуный конструктор, авиамодэлист, фотограф-шамычын, кроликым ашнышэ - шамычын группышт, молат. Тыгай группо-шамычым тэат организоватлэн кэртыда.

Но вэт тэмдам нинэ вэлэ огыл, вэс йодыш-шамычат интэрэсоватлат. Тэмдан политичэский илышым палымыда шуэш. Мэ тыланда пионьэрский газэтым, журналым лудаш тэмлэна. Тидын дэнэ тэ мэмнан элыштэ, границэ вэс вэлнэ мо лийын шогымым палэн налыда. Политичэский йодыш дэнэ бэсэдым эртараш коммунист, комсомолэц - шамычым ўжыктэн кэртыда. Нуно вуйым шупшаш огыт тўҥал, уло кумылышт дэнэ тэмдан дэкэ толыт. Тылэч посна эша шуко тўрлў интэрэсный модышым, пайдалэ пашам тэ шкэак шонэн луктын кэртыда. Нуным шуктэн кэртшашла, моштышашла ок чуч гын, тэ полшаш шкэндан пўртыштў, альэ шкэндан кварталыштэ илышэ коммунист, комсомолэц, командир, спэциалист, физкультурник, музыкант, литэратор, художник-шамычым ўжыктыза, нуно тланда полшат.

Иоча - шамыч, форпостлаштэ ваш-ваш кэлшэн, вэсэлан каникулым эртарыза, Тыгэ вэлэ тэмдан вуйда сайын канэн кэртэш. Ида мондо, вэт каникул эртымэкэ тэмдан ончылно адакат кугу паша шога.

Художэственный литэратур мланэм шуко полшыш

Художэственный литэратурым, тӱрлӧ газэт дэн журналым мый шым ийаш улмэм годымак лудаш тӱҥалынам. Йатыр классикшамычын—Пушкинын, Лэрмонтовын, Нэкрасовын, Салтыков-Щэдринын, Толстойын, совэтский писатэльшамычын—М. Горькийын, А. Толстойын, Н. Островскийын, Шолоховын, молынат йатыр произвэдэныштым лудынам. Классик-шамычын пройзвэдэньышт гыч йатыр ий ожно лийшэ историйым палаш лийэш.

Мланэм эн чотшо Пушкинын произвэдэньышт-шамыч—„Дубровский", „Капитанская дочка", „Евгений Онегин", адак йатыр стихшэ-шамыч кэлшышт.

Нэкрасовын возымыжым лудатат, шинча вӱд толэш. Тудо шкэ произвэдэньылаштыжэ („Забытая деревня", „Мороз—красный нос", „Орина—мать солдатская") ожно крэсаньык-шамычын орланэн илымыштым ончыктэн.

Кызыт мый Ал. Толстойын „Хлеб" повэстьшым, Н. Островскийын „Как закалялась сталь" кнагажым лудам.

Сылнэ литэратур лудмаш мыланэм тунэммаштэм пэш чот полша. Эн утларакшым тидэ руш йылмэ дэнэ литэратур тунэммашым куштылэмда.

Сылнэ литэратур лудмашэм—чыла прэдмэт дэн отличнэ тунэммаштэ кугу полыш лийын шога.

Гэрасимов Саньу.

Оршанкэ район, Вэликополь пэлэ кыдалаш школ.

УРОК ДЭЧ ВАРА

Сӱрэтыштэ: Йошкар-Оласэ 6-шо №-ан школышто тунэмшэ-шамыч урок дэч вара биллиард дэнэ модыт.

Фото Овэчкинын.

Пушэнгым эскэрымаш—пэш кӱлэшан паша

Кызыт кэчэ йэда пушэнгэ лышташ лэктын шарла. Лышташ лэкмым, шарлымым ончаш пэш сай. Тэвэ мый пӧртэш кӧршэкэш шоптыр вондым шындэнам. Тудын лышташыжэ шарлымым, пэлэдмыжым да кычкэ лэкмыжым эскэрэн, днэвникыш возэм.

Тыгак моло тӱрлӧ пушэнгын — ломбын, олмапун, пистын лышташаҥмыштым, пэлэдмыштым эскэрэм.

Тыгэ пушэнгым эскэрэн, тунэм шогымаш,—ботаникым тунэммаштына чот полша.

Кушаков Зосим.

Морко район, Арын пэлэ кыдалаш школ.

Помидорэм ондак шуэш

1 апрэльыштэ изи йашлыкым ыштылыымат, тушко шэм рокым оптэн шындымэкэ, помидор нӧшмым ӱдышым. Чылажэ 200 пырчым ӱдэнам. Ӱдымӧ йашлыкыш кэчэ йэда вӱдым шаваш тӱҥалым. Сайын ончымэм дэнэ, шукат ыш эртэ, помидор нӧшмӧ нэрэшкыш, изи лышташ-шамыч лэктыч. Ик-кок кэчэ гыч йашлык тич ужар озым лийэ. Шотлымэкэ палышым—180 озым лэктын. Кодшо ийынат тыгак ӱдэнам ыльэ, тунамат чылажак лэктын огыл.

Тэний мыйын помидорэм кочкаш ондак шуэш.

Пакча саска дэнэ опытым ыштылаш пэшак сай.

Гаврилов Йыван.

Ронго район, Руйа-Сола йал совэт, Нӧлпэр йал.

Йӱлыдымӧ шӱртӧ (фокус)

Ик кана мый дэкэм йолташ-шамыч погынышт да мый дэчэм „Фокусэтым ончыкто" манын йодаш тӱҥальыч. Мыйат кугун шонэн шогыдэ—ончыкташ пижым.

—Ончыза, тэвэ мыйын кидыштэм муш шӱртӧ,—манын ончыкташ тӱҥальым.—Ты шӱртын мучашышкыжэ полтышым кылтымэ. Вэс мучашыжэ мыйын кидыштэм кэчаш тӱҥалэш. Шӱртӧ мучашым кучэн, кӱш нӧталмэкэм, Саньулан шӱртӧ мучашым тулым пыжыкташ каласышым. Йӱлшӧ шӱртыштӧ улшо полдыш ыш кайэнвоч. Полдыш кайэнвозын огыл гын, тыгэ лэктэш: шӱртӧ йӱлэн огыл. Тидэ шӱртӧ молан йӱлэн огыл—палза! А мыйын фокус ончышо йолташэм-шамыч шӱртын молан йӱлыдымыжым ышт палэ.

Затэйник журнал гыч.

Колхозышто пырдыж газэтым лукташ полшат

Кожлайэр пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч (Морко район) шошо ага жапыштэ колхозлан полшэн шогат. Комсомольский организаций дэнэ пырльа „Иарча" колхозышто пырдыж газэтым луктыт. Тылэч посна, каныш жапыштэ пасушко лэктын, колхозник-шамычлан газэтым лудыт. Колхозник-шамыч каныш жапыштым культурно эртарат.

Малинов А.

ПВХО значоклан нормым пуышт

Мари-Сола пэлэ кыдалаш школышто (Шэрнур район) тунэмшэ-шамыч кокла гыч ПВХО значоклан 34 йэҥ нормым пуыш. БГСО значоклан 15 пионьэр пуэн.

Таныгин Игнатий.

Тушто-шамыч

1. Ушыжо укэ, нӧ чойа.
2. Мӧр гайэ вэлэ, ӱшкыж дэч вийан.

Мэтограммэ

Могай слогым кок кана ойлымэк кайык лӱм лэктэш?

Й. Ф.

Шарадэ

Мыйын ончыл ныл буквам
Магазиныштэ налат.
Йэшаралын кок буквам,
Тэлэскоп гычын ужат.

Й. ФЭДОТОВ.

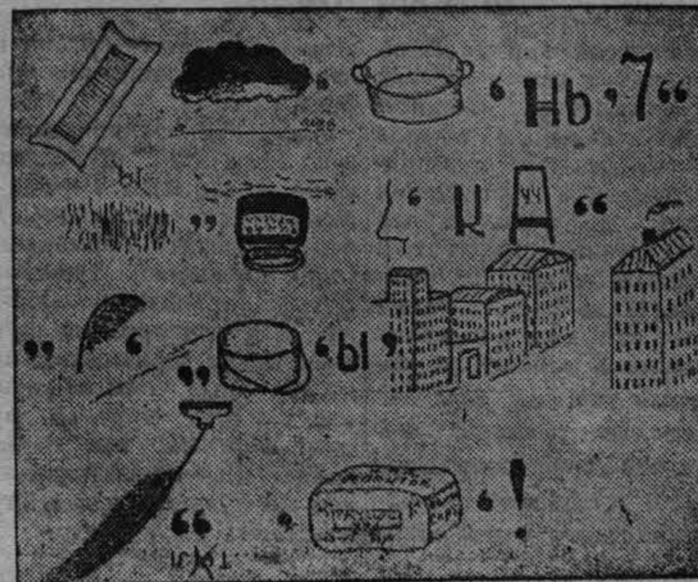
Отвэт

Мэтограммэ

(„Йамдэ лий"-ын 14 апрэльыштэ лэкшэ 19 №-жым ончо).

Ракэт.
Пакэт.

РЭБУС

МЭМНАН ДЭНЭ КУЗЭ САР ЛИЙЫН

(Мучаш. Тӱҥалтыш кодшо №-што)

Кийшым, кийшымат, шиждэ нэралтэн колтэнам, эр мартэн малэнам. Эрдэнэ олым йӱмач вуйэм луктын ончэм, йырым-йыр тӱтыра кэча, нимоат ок кой. Сайрак ончаш тӱҥальым, тидэ тӱтыра огыл—н у г ы д о шикш, пуйто йалат мэмнан огыл—пӧрт шагал. Мый дэчэм торашто огыл шагэ дэнэ пӧрйэҥ, ватэ-шамыч да йоча-шамыч шинчат, туштак шэпкам сакалымэ. Ватэ-шамыч шортыт, пӧрйэҥ-шамыч шып ончат. Мэмнан урэм тыч Провьушкин кугыза толын шогальэ, мыйым ужат, ойла:

— Рвээз, тый кушто курышталат? Вэт тэндан пӧртда йӱлэн.

— Кузэ йӱлэн?—мый йодам.

—Вот тугак йӱлэн—ик йӱдыштӧ пэл йалым солалтэн. Казак-шамыч снарьад дэнэ йӱлалтэныт.

— Авайжэ кушто?

— Тыйын ават пожар олмышто. Тушко вашкэ курж...

Шкэнан пӧрт шогымо вэрыш толым, тушто тул вуй-шамыч гына кийат да комака т ӱ н ь ы к шога. Корно ӱмбалнэ оварышэ мӱшкыран колышо имньэ да кум йэҥ кумык кийат. Воктэчэм пидмэ вуйан Микывыр кугызай эртэн кайыш да сусыргышо йоккармэйэц-шамычым имньэ дэнэ наҥгайышт.

Авай йӱлышӧ капка мэнгышкэ шинчынат, эркын шортэш. Мыйынат шинча вӱдэм лэктэ, ну мый садыгак ыжым шорт. Пӧрт дэнэ пырльа мыйын кэмэмат йӱлэн да шокшо ломыжыш шогалын йолэм ырыкташ тӱҥальым.

Выставкылан чомам куштэм

Тэний август тылзыштэ Моско олаш Путынь Ушэмысэ йал озанлык выставкэ лийэш. Выставкылан мыйат йамдылалташ т ӱ ҥ а л а м. „Иошкар Марий" колхозын изи чомажым шэфышкэ нальым. Чомам кэчэ йыда йандарын мушкам, шэрам. Кочкын тэммэкшэ, йандар йужыш луктам. Тудо мыйым пала, ужэшат модаш тӱҥалэш.

Чулков Давид.

Руйа-Сола пэлэ кыдалаш школ Ронго район.

10 гыч 80

Мый кролик ончымо пашам пэш йӧратэм. Тидэ нэргэн кнагам лудын шогэм. Тэлылан мый кролик-шамычлан шокшо, волгыдо вӱташ чэтлыкым ыштэнам ыльэ. Тунам мыйын 10 кроликэм вэлэ лийын. Нуным тэлэ коч сайын пукшэн, йӱктэн ашнышым. Шошым вэлэш игым ыштышт. Кызыт чылажэ 80 вӱ уло.

Кроликэм-шамыч адакат шуко лийышт манын тыршэм.

Киртайэв Микуш.

Ронго район, Руйа-Сола пэлэ кыдалаш школ.

МЭМНАН АДРЭС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совэт пӧрт, 25-шэ №-ан пӧлэм, „Йамдэ лий" рэдакций. Тэлэфон: Совэт пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Ответственный редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

Увол. Марлита № А—587. Йошкар-Ола Маргоснздатын 1-шэ типографийжэ.